Dagens föreläsning: Rekursiva algoritmer, callstacken och minne

 $\left\{
ight.$

Vi ska:

- Kika på rekursiva mönster
- Göra en binär sökfunktion
- Skriva en rekursiv fibonaccialgoritm
- Undersöka dynamiska alternativ
- Lära oss hur callstacken fungerar
- Förstå minne och referenser i Java
- Prata om tidskomplexiteter och variablers livslängd
- Förstå basfall

}

Mail:

Vad är en algoritm?

- I grund och botten är de kod som försöker lösa ett specifikt problem
- En algoritm beskriver en högre nivå av abstraktion än hårdvaran som den körs på; den är inte fysiska operationer för en maskin av typen "lyft en spak", "sänk en nål", osv
- En algoritm beräknar någonting och kan producera nya resultat beroende på sin indata
- Att säga att "en algoritm är som ett recept" är därför egt. en dålig analogi

Algoritmer är mjukvara (eller?)

Weaving software into core memory by hand

157K views • 13 years ago

oisiaa

The software of the Apollo guidance computer was hand woven into rope core memory.

- Hårdvaruutvecklare bygger arkitektur, programmerare bygger program och algoritmer. Gränsen kan dock vara flytande
- Under månlandningen sydde man t.ex in program i minnet och skapade hårdkodade algoritmer för att beräkna landningskoordinater

Varför lär vi oss algoritmer och datastrukturer?

- Om man vill programmera behöver man en djupare förståelse för vad som händer under lagren av abstraktion
- Church-Turing-hypotesen gör gällande att alla datorer i grund och botten är likadana: de drivs av logiska grindar, beräknar binära nummer, osv
- Det finns ingen skillnad mellan ettorna och nollorna i två olika datorer
- Det här innebär att datastrukturer och algoritmer oftast gör samma saker i alla språk: de är något vi använder för att manipulera minne, och minne ser likadant ut överallt
- Arrayer, listor, sorteringsalgoritmer, osv finns i alla språk

"Bad programmers worry about the code. Good programmers worry about data structures and their relationships."

Linus Thorvalds

Vad kännetecknar ett programmeringsspråk?

- Ett programmeringsspråk är ett lager av abstraktion som vi använder för att ge instruktioner till en dator
- Kontrollflöden definierar programmeringgspråk. De är strukturer som manipulerar programflödet på något vis, och påverkar därmed även tidskomplexiteten. Exempel på kontrollflöden inkluderar:

Selektion if-satser
Iteration for-loopar, forEach-loopar, while-loopar
Felhantering try-catch, undantagsfel, osv
Metodanrop Utomstående kodblock som körs

- Rekursion är ytterligare en typ av kontrollflöde. Men vad är det för något?

Rekursion

- Rekursion uppstår när någonting definieras i termer av sig självt
- Självrefererande kod (exempelvis en metod som anropar sig själv)
- Går att uttrycka så här i programmering: en instans som levererar en instans av sig själv
- Inte bara någonting som finns inom programmering: ett av de mest fundamentala koncepten för hur världen och vi själva är uppbyggda

```
public static String inputName(Scanner scanner)
{
    System.out.println("Skriv in ditt namn: ");
    String input = scanner.nextLine();

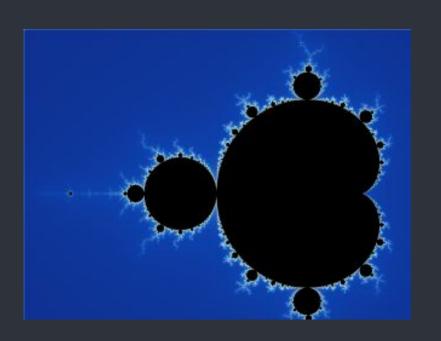
    if(input.isEmpty())
        return inputName(scanner);
    else
        return input;
}
```

Exempel: inputName() anropar sig själv

"To understand recursion, one must first understand recursion."

Stephen Hawking

Fraktaler

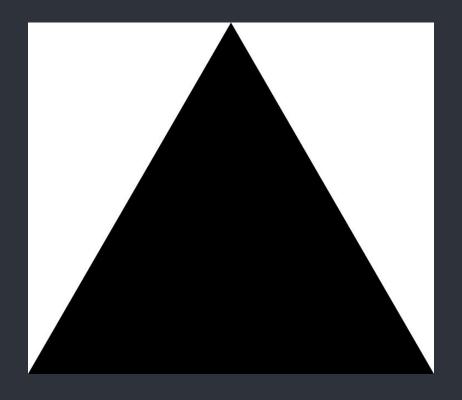

Mandelbrotfraktalen

- Benoit B. Mandelbrot
- Arbetade på IBM på 70- och 80-talet
- Upprepar sig i all oändlighet

Sierpinskitriangeln

- Oändlig fraktal som ritar upp en liksidig triangel som sedan delas in i tre mindre trianglar, vilka i sin tur delas in i tre ännu mindre, osv
- 1999 upptäckte man att fraktalantenner, antenner med självrefererande design som påminde om dessa mönster, gav bättre mottagning än traditionella antenner
- Har haft stor påverkan på bland annat wifi-baserad kommunikation

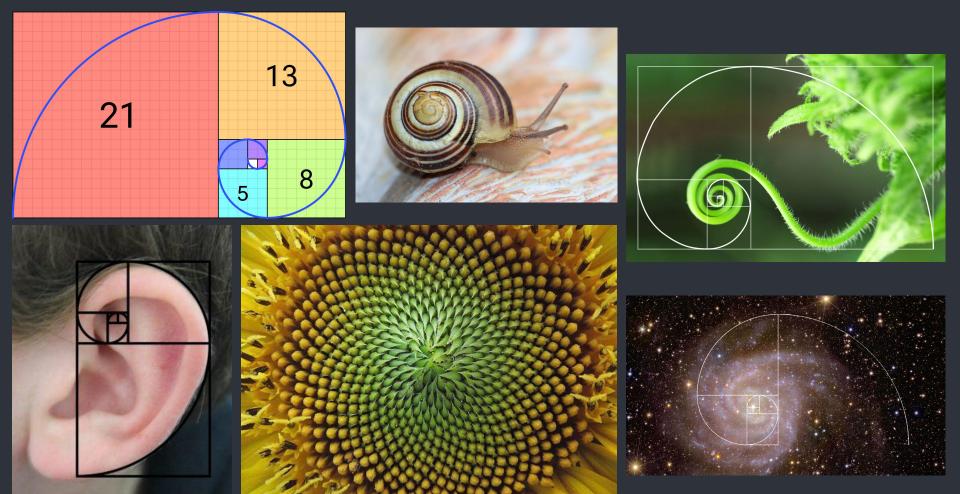

Fibonaccisekvensen

n: 0, 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55, 89, 144,
$$F(n) = F(n-1) + F(n-2)$$

$$F(8) = F(7) + F(6) = 13 + 8 = 21$$

- Varje nytt tal i sekvensen är produkten av de två föregående

Fraktalbroccoli med fibonaccispiraler

Biologisk rekursion

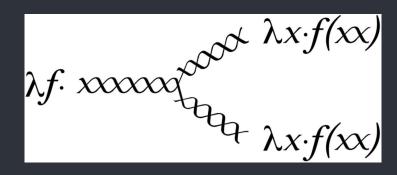
Celldelning

- Sker naturligt i kroppen
- Varje cell duplicerar sig själv och upprepar sedan samma mönster

Phyllotaxis

- Mönster i hur blad och frön organiseras
- Fibonaccisekvensen optimerar packning och minimerar överlapp

"Replication in biological systems is intuitively similar to recursion in computational systems."

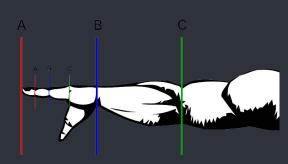

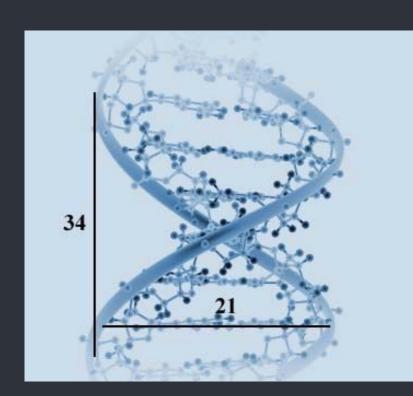
Biologisk Replikationsgaffel: DNA-delning i två nya sekvenser

Det gyllene snittet

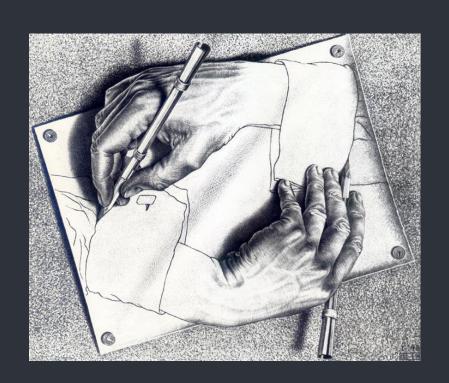
- Det gyllene snittet är förhållandet mellan fibonaccitalen
- Det här värdet närmar sig ~1.618 ju större talen är
- Finns överallt i naturen: bredden på en DNA-spiral är exempelvis 21 Ångström och höjden på en kurva i en DNA-spiral är 34 Ångström; båda är fibonaccital

$$\frac{34}{21}\approx 1.6191$$

Rekursiv bildkonst

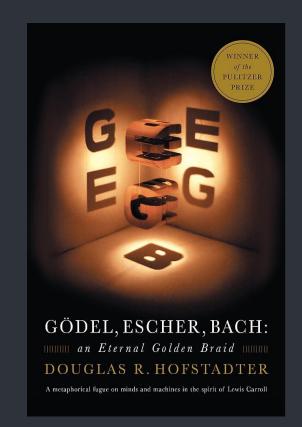

Filmtips: MC Escher - Journey to Infinity https://www.imdb.com/title/tt8297550

Boktips: Gödel, Escher, Bach

"In the end, we are self-perceiving, selfinventing, locked-in mirages that are little miracles of self-reference"

- Level up från Charles Petzolds bok Code
- Skriven av datorvetaren och matematikern Douglas Hofstadter som fick en Pulitzer för boken
- Handlar till stor del om rekursiva mönster i musik, konst, matematik, datorer och mänskligt medvetande

Ämnet för veckan: rekursion i programmering

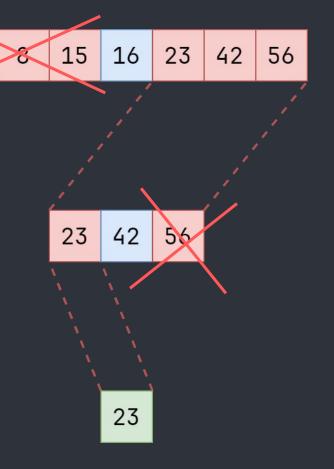
- Det är skillnad på rekursion och iteration: en while-loop är inte rekursiv även om den upprepas många gånger
- Rekursiva metoder anropar sig själva för att dela upp ett problem i mindre och mindre delar
- Kräver ett basfall så att de någon gång slutar anropa sig själva
- Undviker kodduplicering och kan lösa komplexa problem på simpla vis

Exempel på rekursiv algoritm: Binär Sökning

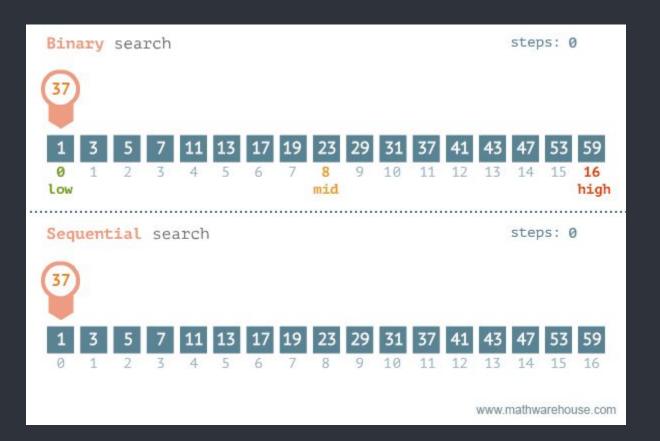
- "Binär" eftersom den alltid väljer en av två vägar att gå (den beräknar alltså inte binära nummer)
- En så kallad Divide-and-Conquer-algoritm: den tar ett problem och halverar det varje gång den körs
- Oerhört effektiv: kan hitta rätt värde i en lista på en miljard värden med enbart 30 sökningar
- Fungerar bara på **sorterade samlingar**

Binär Sökning

- Om mittvärdet är 23, returnera mittvärdet
- (Mittvärdet är 16) kolla om mittvärdet är större eller mindre än 23
- (Mittvärdet är mindre än 23) Vi kan nu ignorera vänstra halvan eftersom vi vet att värdet vi letar efter inte finns där
- Vi har nu en samling som är hälften så stor som den ursprungliga och kollar mittvärdet igen
- (Mittvärdet är 42) Eftersom 23 är mindre än 42 måste värdet finnas i vänstra halvan, och vi kan kasta den högra halvan. Det finns nu bara ett tal kvar

Binär Sökning vs linjär sökning

[Kodexempel]

_

Snabb repetition: hur vi bestämmer tidskomplexitet

- Vi letar efter den snabbast växande faktorn: de andra spelar ingen roll
- Multiplikation, subtraktion, jämförelseoperatorer och liknande behandlas som konstanter 0(1)
- En loop som körs **n** gånger får komplexiteten **O(n)**
- Nästlade loopar får O(n²)
- Tre nästlade loopar får komplexiteten O(n³)

Tumregel: Om din kod kräver **O(n³)** tidskomplexitet har du gjort ett misstag någonstans och bör designa om den

Tidskomplexiteten för Divide-and-Conquer-algoritmer

- Binär sökning får tidskomplexiteten **O(logn)**
- Ni är bekanta med tidskomplexiteter som ökar, men här halveras den varje gång algoritmen körs!
- Viktigt att kunna skilja på O(logn) och O(n * logn):

```
O(logn) : Tiden ökar logaritmiskt med antalet n
O(n * logn) : Tiden ökar linjärt med antalet n,
gånger en logfaktor log n
```

Exempel på hur de skiljer sig åt

Antal invärden	Antal anrop	Antal anrop
n	O(logn)	O(n * logn)
10	~ 3	30
100	~ 6	600
1,000	10	10,000
10,000	~ 13	130,000
1,000,000	20	20,000,000
1,000,000,000	30	30,000,000,000

Fotnot: O(n*logn) är fortfarande mycket bra: MergeSort, som är en av de snabbaste sorteringsalgoritmerna, har denna tidskomplexitet

kaffepaus(15);

Rekursiv fibonaccialgoritm

- Vi pratade om fibonaccisekvensen tidigare, där varje tal är produkten av de två föregående. Den här talsekvensen är rekursiv och går därför också att beräkna med hjälp av en rekursiv algoritm
- Den binära sökfunktionen anropade sig själv en gång varje gång metoden kördes
- En rekursiv fibonacci anropar sig själv två gånger i varje metodanrop
- Behöver precis som binär sökning ett stoppvillkor (kallat ett basfall)
- Världens mest eleganta algoritm?

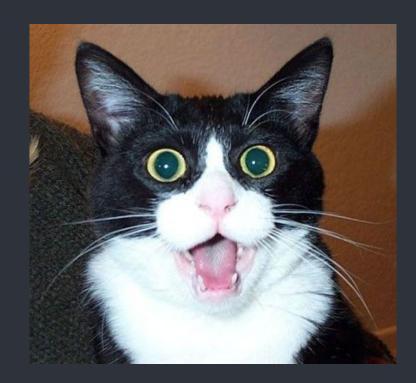
Rekursiv fibonaccialgoritm

```
public long fibonacci(int n)
{
   if(n ≤ 1) { return n; }
   return fibonacci(n-1) + fibonacci(n-2);
}
```


Vad är det som händer?!

- Hur kan det krävas så många rekursiva anrop när det bara handlar om att plussa ihop 50 nummer??
- Det här hade gått att göra på papper utan 21 miljarder beräkningar!

Chockad programmerare

Det rekursiva anropsträdet

Exemplet finns i filen Recursive_fibonacci_tree.pdf

Tidskomplexiteten för rekursiv fibonacci

- Exempel på tidskomplexiteter ni stött på tidigare

Varje gång antalet n dubblas:

```
O(n) linjär komplexitet tiden dubblas \begin{tabular}{lll} \hline \end{tabular} 0(n^2) kvadratisk komplexitet tiden fyrdubblas \begin{tabular}{lll} \hline \end{tabular} kubisk komplexitet tiden tiodubblas \begin{tabular}{lll} \hline \end{tabular}
```

- Komplexiteten för rekursiv fibonacci är O(2ⁿ)!
- Benämns som exponentiell tidskomplexitet
- Det här innebär att varje gång n ökar med 1 så dubblas tiden som krävs för att exekvera algoritmen

Saker som hela tiden fördubblas är inte bra!

- Exponentiell tillväxt är oanvändbar förutom vid väldigt små värden
- Liknar "Riskornen på schackbrädet": Man lägger ett riskorn på 1:a rutan och två på den 2:a, fyra på den 3:e, åtta på den 4:e, osv
- Riset på den 64:e (sista) rutan kommer att väga ca 500 miljarder ton
- Det här är mer ris än vi producerat i världen sen människan började odla ris
- Staplat på hög på en schackruta skulle stapeln vara ca 9 ggr längre än hela solsystemet

Skräckexempel: Ackermann

- Ackermannfunktionen var den första algoritmen man upptäckte som inte är primitivt rekursiv
- Rekursiv fibonacci har en exponentiell tidsutveckling,
 Ackermann har superexponentiell tidsutveckling
- Även för små inputvärden är outputen astronomisk
- Atomer i den observerbara delen av universum: 10⁸⁰
 Outputen för Ackermann som anropas med A(4,3): 10¹⁹⁷²⁸
- Skulle även ta längre tid att beräkna än åldern för universum självt

Lunch.sleep(60);

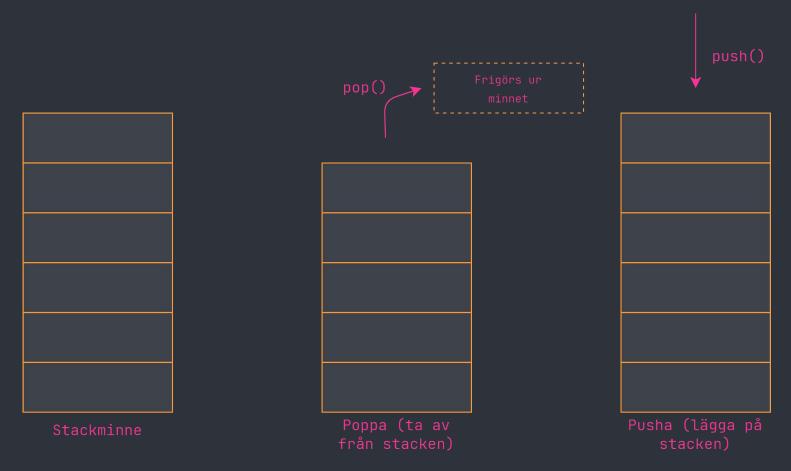
Vi samlas igen 13.00

(ingen akademisk kvart efter lunch - kom i tid)

Minneshantering i Java

- För att förstå vad som händer med en rekursiv fibonacci behöver vi förstå hur minne fungerar i Java
- Det finns två typer av minne: stackminne och heapminne
- Viktigt att ha koll på hur de fungerar, även om vi inte allokerar minne på egen hand i Java
- Kan vara hjälpsamt att tänka på stacken som en prydlig stapel medan heapen är mer som en stor ostrukturerad hög
- Callstacken är liten, heapen är enorm
- När vi säger "stackminne" är det callstacken vi syftar till

Callstacken ser ut såhär:

Vad lagras på callstacken?

- Metodanrop (activation frames)
- Primitiva variabler (int, double, osv)
- Objektreferenser (själva objekten lagras däremot i heapminnet)
- Stackminnet är litet för att det ska gå fort att få åtkomst till

Defaultstorleken i 64-bitarsversionen av JVM är 1 MB (1024 KB)

Activation frames (stack frames)

- Varje gång ett metodanrop görs skapas en activation frame, också kallad för stack frame, På callstacken
- Typisk storlek mellan 20-100 bytes

Metoden till höger har:

- 2 int-parametrar (4 byte var = 8 byte)
- 1 arrayreferens (8 byte i 64-bitarssystem)
- 1 lokal int (4 byte)
- 1 lokal double (8 byte)
- 1 returadress (8 byte i 64-bitsystem)

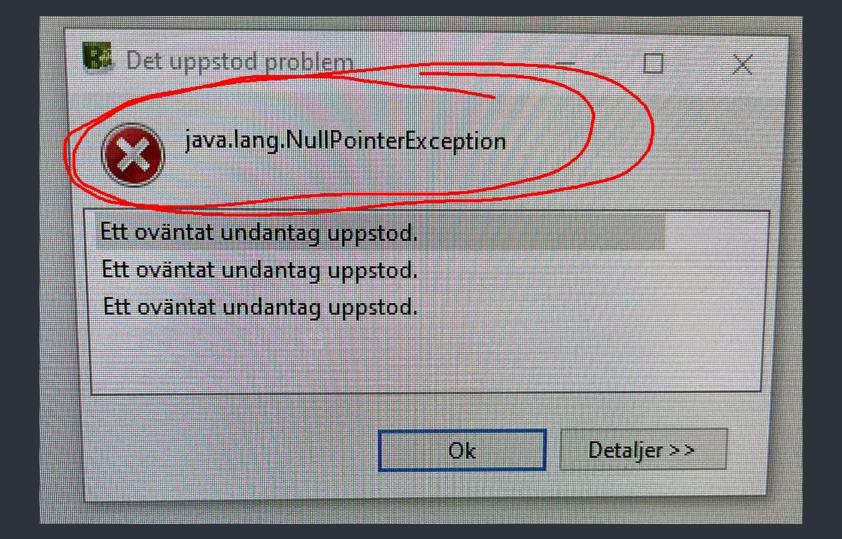
Summa: 8 + 8 + 4 + 8 + 8 =**36 byte**

```
public double[] calculate(int a, int b)
{
    double[] values = new double[10000];
    int localInt = a + b;
    double localDouble = localInt * 2.5;
    Arrays.fill(values, localDouble);
    return values;
}
```

- 36 byte lagras med andra ord på callstacken när den här metoden anropas
- Arrayen (values) på heapen däremot kommer innehålla ~80 000 byte

Referenser

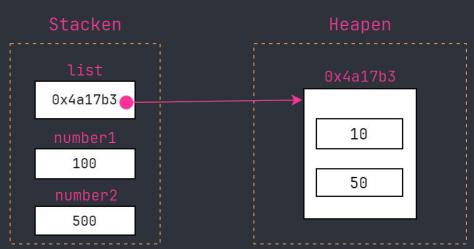
- En referens är en variabel på stacken som lagrar ("pekar mot") en annan variabels minnesplats som finns på heapen
- Liknar pekare i andra språk. När någon nämner "referens" i Java är det egentligen en sorts pekare som man syftar till
- Pekare finns i alla moderna språk, men alla språk låter oss inte hantera dem direkt (detta görs främst i C och C++ där programmeraren har mer kontroll över minne)
- En av de stora idèerna bakom Java var att programmerare inte längre skulle behöva bry sig om såna här saker
- Resultatet är 30 år av det här:

Hur referenser fungerar i Java

- I Java är som sagt alla objektvariabler egentligen referenser som pekar mot data som finns på heapen
- När vi t.ex. skapar en ArrayList så lagras den på heapen, medan referensen till den hålls på stacken
- Vanliga **integers** som deklareras sparas däremot på stacken

Programkod: ArrayList<Integer> list = new ArrayList⇔(); list.add(10); list.add(50); int number1 = 100; int number2 = 500;

Varför NullPointerException är en mardröm

- Null är defaulttillstånd för de flesta objekt som inte har initialiserats i Java: vi får då en referens som inte pekar mot någonting på heapen

(Det här är varför ni <u>alltid</u> ska initialisera era variabler **via konstruktorn** så att ni är säkra på att ett skapat objekt är i ett giltigt tillstånd)

- NullPointerExceptions upptäcks bara under körtid och är svåra att hitta ursprunget för (mardröm i program med tusentals kodrader)
- De är ett så stort problem i Java att man uppfann ett helt nytt språk,
 Kotlin, för att komma runt det
- Tony Hoare som introducerade nullreferenser 1965 har själv kallat dem för "the billion dollar mistake"

Exempel 1: kompileringsfel

```
public class Main
    public static void main(String[] args)
         String string;
         System.out.println(string.length());
                                   Variable 'string' might not have been initialized
                                   String string
                                   R NullPointerExample
```

Här försöker vi anropa en metod på en oinitialiserad sträng varpå
 IntelliJ ger oss ett felmeddelande och vägrar låta oss kompilera

Exempel 2: kompilering trots nullpekare

```
public class Main
    public static void main(String[] args)
        String string = getStringValue();
        System.out.println(string.length());
    public static String getStringValue()
       return null;
```

Koden går att kompilera trots att vi gör exakt samma sak,
 men Intellij misstänker bus

Exempel 3: kompilatorn är bortfintad

```
public static void main(String[] args)
   ArrayList<String> list = getStringList();
   System.out.println(list.get(0));
public static ArrayList<String> getStringList()
   ArrayList<String> list = new ArrayList<>();
   list.add(null);
   return list;
```

 Här har IntelliJ inte en susning om att något skumt försiggår längre trots att vi hårdkodar in null i en lista

Metoder: Pass by reference vs Pass by value

- Data skickas in i metoder på två vis i Java: antingen kopieras värdet eller också skickas en referens till det
- Java sköter det här automatiskt (i språk som C och C++ måste man däremot specificera vad man skickar in i en metod)
- Primitiva datatyper (int, double, long, osv) skickas som värde som parameterargument: det vill säga, de kopieras
- Objekt skickas som referenser: man vill inte ha kopior av stora arrayer, klassinstanser, osv

[Kodexempel]

Koden finns i ValuesVsReferences.java i repositoryt

Callstacken möjliggjorde dynamisk allokering av minne

- Utan uppdelningen mellan stacken och heapen hade vi inte kunnat allokera minne dynamiskt
- Lisp var det första högnivåspråket tillsammans med Fortran, och även det första språket som hade een callstackliknande struktur
- Subrutiner kunde plötsligt använda parametrar för att ta emot data och hade returvärden: vi fick våra första metoder
- Lisp är naturligt rekursivt: alla datastrukturer använder rekursion som kontrollflöde

Innan dynamisk minnesallokering var program begränsade

Assemblerprogram (statisk minnesallokering):

```
; Ladda 5 i ackumulatorn
                     ; Spara värdet i variabeln NUM1
                     : Ladda 3 i ackumulatorn
                     ; Spara värdet i variabeln NUM2
   JSR ADD NUMS
                     ; Hoppa till subrutin ADD NUMS
                     ; Programmet stoppar
ADD NUMS:
                     ; Ladda NUM1 i ackumulatorn
   LDA NUM1
   ADD NUM2
                     : Addera NUM2
                     ; Lagra resultat i RESULT
   STA RESULT
                     : Återvänd från subrutin
   RFS
   NUM1: .BYTE 0 ; Minnesallokering för NUM1
           .BYTE 0 ; Minnesallokering för NUM2
   NUM2:
   RESULT: .BYTE 0 ; Minnesallokering för RESULT
```

Problem utan callstack:

- Statisk minnesallokering kan bara jobba med fördefinierade resurser (NUM1, NUM2, RESULT)
- ADD_NUMS kan inte skapa någonting, t.ex. en array
- Kan inte ta emot indata
- Anropas ADD_NUMS på nytt använder den samma variabler

Callstacken är varför moderna programmeringsspråk fungerar som de gör

- Anledningen till att variabler har en livslängd: när vi poppar en stack frame försvinner referenserna/de primitiva typerna
- Anledningen **till att metoder har parametrar:** Vi behöver kunna skicka runt referenser mellan stacklagren när stacken byggs på
- När en objektreferens försvinner från stacken tar garbage collectorn bort objektet från heapminnet

kaffepaus(15);

Recap: två motsatta algoritmer

- Vi har spenderat det mesta av dagen med att titta på två algoritmer som på sätt och vis är varandras exakta motsatser
- En binär sökning halverar problemet i varje nytt rekursivt anrop medan en rekursiv fibonaccialgoritm dubblerar problemet

Vi skulle även kunna sammanfatta dem så här:

- * Binär sökning har en logaritmisk tillväxt i effektivitet: Den blir mer effektiv ju större datamängden är
- * Rekursiv fibonacci har en exponentiell tillväxt i ineffektivitet:

 Den blir (snabbt!) mer ineffektiv ju större datammängden är
- Vi nämnde att en binär sökfunktion var ett exempel på en så kallad Divide-and-conquer-algoritm, men vad kallar man fibonacci?

Naiva algoritmer

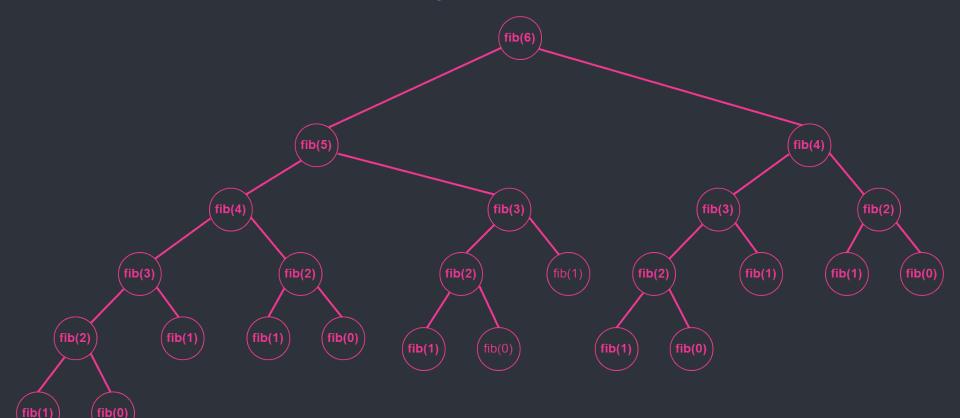
- En naiv eller dum algoritm är den simplaste lösningen för ett problem, men sällan den mest effektiva (det finns dock undantag!)
- Den rekursiva versionen av fibonacci som vi skapade i förmiddags är en naiv algoritm

IDIOT

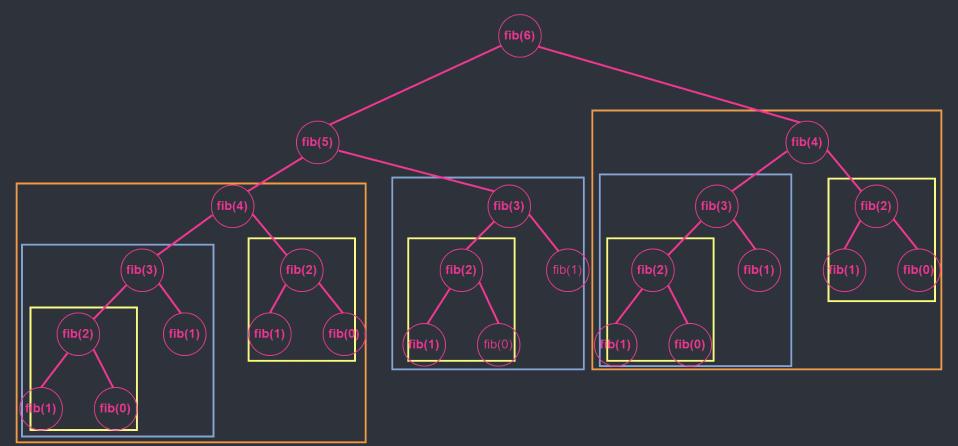
Naivt exempel: Det enklaste sättet att hitta ett värde i en sorterad lista är att bara iterera genom den, men som vi såg tidigare är en binär sökning mycket mer effektiv

- Naiva algoritmer är ofta antimönster (eng. antipatterns). Antimönster är dåliga designlösningar som får negativa konsekvenser i längden
 - Kan vi göra en smart fibonacci i stället?

Q: Vad är problemet här?

A: Vi beräknar varje nummer flera gånger

Ett bättre sätt att beräkna fibonacci

- Motsatsen till en naiv algoritm är en effektiv algoritm
- En effektiv algoritm bör inte bara minimera tidskomplexitet utan även använda minne effektivt (så kallad platskomplexitet)
- En lag inom beräkningsteori är att all primitiv rekursion även kan uttryckas med loopar
- Kan vi göra fibonaccialgoritmen mer effektiv genom att använda en for-loop i stället?

Dynamisk programmering

- Det finns en optimeringsteknik som kallas för dynamisk programmering som han hjälpa oss med vårt problem
- Dumt namn, har ingenting att göra med datorprogrammering: begreppet är matematiskt och myntades redan på 1940-talet
- Det finns två typer av dynamisk programmering:

Memoisering (Memoization)

Top-down-approach Rekursiv approach

Tabulering (Tabulation)

Bottom-up-approach Iterativ approach

 Idén är att spara resultaten från delproblem så att man slipper göra samma kalkyleringar flera gånger

[Kodexempel]

Koden finns i klassen FibonacciIterative.java i repot

Vad får vi för tidskomplexitet?

- Iterativ fibonacci har tidskomplexiteten O(n) Rekursiv fibonacci har tidskomplexiteten O(2ⁿ)
- Kom ihåg att tidskomplexitet inte säger något om hur fort en algoritm exekverar, utan hur tiden påverkas av datamängden
- I det iterativa fallet dubblas tiden när antalet n dubblas: 20 loopvarv om n = 20, 40 loopvarv om n = 40, osv. Den kommer dock att exekvera miljontals gånger snabbare än den rekursiva versionen!
- I båda fallen kommer dock våra algoritmer bara att kunna beräkna ganska låga n-värden (n < 100). Varför?</p>

Primitiva datatyper är begränsade

- När talkedjor växer så snabbt som fibonacci (exponentiellt) är det lätt att överskrida gränsen för hur stora nummer som går att spara i en int, och vi får ett overflow
- Använd alltid long som data- och returtyp i stället för int när stora beräkningar eller ackumuleringar behövs
- Finns dock tillfällen då inte en long heller räcker till, som nu
- Dock ingenting ni generellt behöver tänka på (mest relevant inom kryptografi, maskininlärning, osv)

Dynamisk rekursiv fibonacci

- Vi använde tabulering för att göra en iterativ lösning, men vi hade kunnat använda memoisering också och skapa en bättre rekursiv version
- En sådan algoritm behöver någon form av datastruktur för att spara tidigare beräkningar i så att vi slipper göra om dem
- Vanligast är att använda en array eller lista
- Precis som den iterativa versionen kommer den här algoritmen att få tidskomplexiteten O(n)

[Kodexempel]

Koden finns i klassen FibonacciDynamicRecursive.java i repot

Summering: Vad skiljer rekursion från iteration?

- Både rekursion och iteration är en sorts upprepning. Skillnaden ligger i hur kontrollflöden, tillståndshantering och minnesallokering fungerar
- Rekursion sparar tillståndet (state) för variabler på stacken, till skillnad från loopar som inte kan utnyttja mer minnesresurser
- Använder parametrar för att skicka uppdaterad data
- Rekursion arbetar med **stacken**, iteration arbetar med **heapen**

Vanliga rekursiva algoritmer

- Divide-and-Conquer-algoritmer är naturligt rekursiva Exempel: Binär sökning, MergeSort, QuickSort
- Backtrackingalgoritmer och traverseringsalgoritmer brukar också använda sig av rekursivitet (vi ska prata mer om dem under vecka 7 när vi pratar om träd och grafer)
- Matematiska algoritmer Exempel: Största gemensamma nämnare (Greatest Common Divisor), Exponentiering via kvadrering (Exponentiation by Squaring). osv

Sammanfattning av dagen, del 1

Sammanfattning av dagen, del 2

- Enklaste lösningen på ett problem Naiva algoritmer - Sällan den bästa Har begränsat med minne Primitiva datatyper - Använd long för stora beräkningar Definierar programmeringsspråk Kontrollflöden Påverkar ofta tidskomplexiteten Optimiseringsteknik **Dynamisk** - Memoisering eller tabulerprogrammering

ing